

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет Економіки та управління
Кафедра Економіки підприємств і корпорацій

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до вивчення дисципліни
“КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ”

для студентів усіх форм навчання 2-го ступеня вищої освіти
(магістр)
галузі знань 05 „Соціальні та поведінкові науки”
спеціальності 051 „Економіка”

м. Тернопіль – ТНЕУ
2017 р.

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни „Корпоративне управління” для студентів усіх форм навчання 2-го ступеня вищої освіти (магістр) галузі знань 05 „Соціальні та поведінкові науки” спеціальності 051 „Економіка”. Укл.: Гринчуцький В. І., Куц Л. Л. – Тернопіль, 2017. – 30 с.

Методичні рекомендації містять повну характеристику тем курсу „Корпоративне управління”, поради при їх опрацюванні, перелік обов’язкових питань до вивчення, пропрацювання на практичних заняттях та складання іспиту, рекомендовану літературу в розрізі тем. Призначені допомогти студентам у формуванні знань і вмінь у сфері корпоративного управління з метою підвищення ефективності функціонування корпорації як господарюючого суб’єкта ринкової економіки.

Укладачі: Гринчуцький В. І., доктор економічних наук, професор;
Куц Л.Л., кандидат економічних наук, доцент

Відповідальний за випуск: Гринчуцький В. І., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємств і корпорацій

Рецензенти: доктор економічних наук, професор
Микитюк Петро Петрович,
Тернопільський національний економічний університет,
професор кафедри менеджменту та публічного управління

доктор економічних наук, професор
Данилюк Микола Олексійович,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
завідувач кафедри економіки підприємства

Рекомендовано на засіданні кафедри економіки підприємств і корпорацій
(Протокол № 7 від 28. 02. 2017 р.)

Схвалено науково-методичною радою факультету економіки та управління
(Протокол № 4 від 30. 05. 2017 р.)

ВСТУП АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Методичні рекомендації розроблено відповідно до робочої програми складеної на основі освітньо-професійної програми підготовки магістра та спеціаліста галузі знань 05 „Соціальні та поведінкові науки” спеціальності 051 “Економіка”, затвердженої Вченою Радою ТНЕУ (для освітньо-професійних програм – „Економіка та управління підприємством”, „Аналітична економіка”, „Економічна кібернетика”, „Міжнародна економіка”, „Прикладна економіка”, „Управління персоналом та економіка праці”).

Актуальність вивчення курсу. Корпоративний сектор у сучасних економіках відіграє провідну роль. Розвиток цього сектору в Україні актуалізує потребу в фахівцях, які володіють знаннями й компетентностями з питань корпоративного управління, та могли б запроваджувати його принципи і стандарти на вітчизняних підприємствах, що дозволить встановлювати чіткі, прозорі і зрозумілі правила взаємовідносин між групами основних зацікавлених осіб та визначатиме межі їх повноважень та відповідальності за розвиток корпоративного підприємства. Заходи, які вдосконалюють корпоративні відносини, повинні розроблятися з урахуванням як міжнародних стандартів та підходів, так і досвіду вітчизняних корпорацій і специфіки української економіки. Це дозволить захистити інтереси акціонерів, підвищити конкурентоспроможність українських корпорацій, оздоровити інвестиційний клімат та економіку держави.

Предмет вивчення курсу – управління корпорацією в сучасних умовах господарювання: системи, методи, моделі.

Мета вивчення курсу – оволодіння теоретичними знаннями і практичними навичками щодо корпоративного управління з метою підвищення ефективності функціонування підприємства корпоративного типу як господарюючого суб'єкта в ринковій економіці.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ “КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ”

Дисципліна – “Корпоративне управління”	Галузь знань, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS: магістр – 5;	Галузь знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”	Дисципліна циклу професійної підготовки зі спеціальності
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність 051 “Економіка” Освітньо-професійна програма підготовки магістра: «Аналітична економіка», «Економіка підприємств», «Економічна кібернетика», «Міжнародна економіка», «Прикладна економіка», «Управління персоналом та економіка праці»	Рік підготовки: <i>Денна</i> – 1 <i>Заочна</i> – 1 Семестр: <i>Денна</i> – 1 <i>Заочна</i> – 1, 2
Кількість змістовних модулів – 2	Ступінь вищої освіти – другий (магістерський)	Лекції: <i>Денна</i> – 30 год. <i>Заочна</i> – 20 год. Практичні заняття: <i>Денна</i> – 15 год. <i>Заочна</i> – 14 год.
Загальна кількість годин: – 150 год.		Самостійна робота: <i>Денна</i> – 96 год.; Тренінг – 4 год. <i>Заочна</i> – 116 год.; Індивідуальна робота: <i>Денна</i> – 5 год.
Тижневих годин: <i>Денна</i> форма навчання 1 семестр – 10 год. , з них аудиторні – 3 год.		Вид підсумкового контролю – іспит

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення дисципліни дасть змогу студентам оволодіти теоретичними знаннями і практичними навичками у сфері корпоративного управління з метою підвищення ефективності функціонування корпорації як господарюючого суб'єкта ринкової економіки.

У процесі освоєння дисципліни «Корпоративне управління» студенти мають змогу сформувані такі **компетентності**:

- здатність приймати рішення щодо управління, організації, регулювання відносин між учасниками корпоративного управління на економіко-правовому підґрунті;

- здатність обґрунтовувати стратегію розвитку підприємств корпоративного типу;

- здатність обґрунтовувати вибір моделей корпоративної поведінки, культури та соціальної відповідальності;

- здатність формувати систему корпоративної поведінки з урахуванням етичних стандартів здійснення підприємницької діяльності;

- здатність формувати стратегію корпоративної соціальної відповідальності бізнесу та оцінювати її ефективність.

Результатами вивчення дисципліни «Корпоративне управління» є сформовані у студентів вміння:

- приймати рішення щодо управління, організації, регулювання відносин між учасниками корпоративного управління на економіко-правовому підґрунті;

- обґрунтовувати стратегію розвитку підприємств корпоративного типу;

- обґрунтовувати вибір моделей корпоративної поведінки, культури та соціальної відповідальності;

- формувати систему корпоративної поведінки з урахуванням етичних стандартів здійснення підприємницької діяльності;

- формувати стратегію корпоративної соціальної відповідальності бізнесу та оцінювати її ефективність.

ЗАВДАННЯ ЛЕКЦІЙНИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Завдання лекційних занять

Мета проведення лекцій полягає в тому, щоб ознайомити студентів із головними методологічними і методичними питаннями корпоративного управління, світовим і вітчизняним досвідом у цій сфері.

Мета проведення лекцій полягає в:

- викладенні студентам відповідно до програми та робочого плану основних питань теорії корпоративного управління, його впливу на розвиток і ефективність корпорації, звертаючи головну увагу на можливості їх практичного використання в практичній фаховій діяльності;
- сформувати у студентів цілісну систему теоретичних знань з курсу “Корпоративне управління”.

Завдання проведення практичних занять

Мета проведення практичних занять полягає в тому, щоб виробити у студентів практичні навички у сфері корпоративного управління з метою їх використання в майбутній управлінській діяльності пов'язаній з корпоративним сектором економіки.

Завдання проведення практичних занять:

- засвоїти основні моделі корпоративного управління для забезпечення ефективного функціонування корпорації;
- навчитися використовувати напрямки побудови системи внутрішньо-корпоративного управління та здійснювати корпоративний контроль;
- глибше засвоїти та закріпити теоретичні знання, одержані на лекціях.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ З ДИСЦИПЛІНИ “КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ”

(денна форма навчання, магістр: 150 год./ 5 кредитів)

	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи корпоративного управління				
Тема 1. Корпоративне управління як фактор розвитку економіки	4	2	8	0,4
Тема 2. Концепції та моделі корпоративного управління	4	2	8	0,5
Тема 3. Інституціональні засади корпоративного управління	4	1	8	0,4
Тема 4. Організаційні елементи корпоративного управління	2	1	8	0,4
Змістовий модуль 2. Механізми корпоративного управління та ефективність діяльності корпоративних структур				
Тема 5. Механізми корпоративного управління	2	1	8	0,4
Тема 6. Інформаційна система корпорації	2	1	8	0,4
Тема 7. Корпоративна соціальна відповідальність	2	1	8	0,4
Тема 8. Злиття і поглинання як форма корпоративного управління	2	1	8	0,4
Тема 9. Ефективність та якість корпоративного управління	2	2	8	0,5
Тема 10. Корпоративне управління та інвестиційний процес	2	1	8	0,4
Тема 11. Управління державними корпоративними правами	2	1	8	0,4
Тема 12. Цінні папери та їх роль у корпоративному управлінні	2	1	8	0,4
Тренінг	-	-	4	-
Разом	30	15	100	5

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ З ДИСЦИПЛІНИ “КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ”

(заочна форма навчання, магістр: 150 год./ 5 кредитів)

	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи корпоративного управління				
Тема 1. Корпоративне управління як фактор розвитку економіки	2	1	8	-
Тема 2. Концепції та моделі корпоративного управління	2	2	10	-
Тема 3. Інституціональні засади корпоративного управління	2	1	10	-
Тема 4. Організаційні елементи корпоративного управління	1	1	8	-
Змістовий модуль 2. Механізми корпоративного управління та ефективність діяльності корпоративних структур				
Тема 5. Механізми корпоративного управління	2	1	10	-
Тема 6. Інформаційна система корпорації	1	1	10	-
Тема 7. Корпоративна соціальна відповідальність	1	1	10	-
Тема 8. Злиття і поглинання як форма корпоративного управління	2	1	10	-
Тема 9. Ефективність та якість корпоративного управління	2	2	10	-
Тема 10. Корпоративне управління та інвестиційний процес	2	1	10	-
Тема 11. Управління державними корпоративними правами	1	1	10	-
Тема 12. Цінні папери та їх роль у корпоративному управлінні	2	1	10	-
Разом	20	14	116	-

РЕКОМЕНДАЦІЇ ПРИ ОПРАЦЮВАННІ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ “КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ”

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи корпоративного управління

Тема 1. Корпоративний сектор як основа сучасної економіки

При вивченні цієї теми студентам доречно спершу зробити історичний екскурс у розвиток корпоративних відносин, становлення корпоративної діяльності та розвиток корпоративних об'єднань. Розглянути поняття унітарного та корпоративного підприємства, характерні риси корпоративного сектору та сучасні трактування корпорації.

Важливо зрозуміти суть корпоративних відносин та розглянути різновиди корпоративних інтересів різних зацікавлених груп, мати уявлення про всіх можливих учасників корпоративних відносин.

Особливу увагу студентам слід приділити питанням формування системи корпоративного управління, а саме: сутності, цілям, завданням, принципам. Ознайомитися з суб'єктами та об'єктами корпоративного управління, а також міжгалузевими особливостями систем корпоративного управління.

Рекомендована для вивчення теми література:

[8, с. 6-17]; [13, с. 13-102]; [14, с. 46-79]; [28, с. 9-33]; [29, с. 11-92]; [31, с. 10-32]; [33, с. 10 20]

Тема 2. Концепції та моделі корпоративного управління

Студентам слід звернути увагу на такі концепції управління акціонерними товариствами як концепція співучасників та агентська концепція, розуміти відмінності між ними.

Також студентам потрібно розглянути поняття моделі корпоративного управління, ознайомитися з особливостями англо-американської, німецької, азіатської (японської) та сімейної моделей корпоративного управління.

З метою кращого розуміння відмінностей між моделями, студентам слід провести порівняльний аналіз моделей корпоративного управління.

При вивченні теми увагу слід приділити формуванню української моделі корпоративного управління.

Рекомендована для вивчення теми література:

[8, с. 17-39]; [13, с. 115-138]; [14, с. 81-120]; [28, с. 34-42]; [29, с. 104-117]; [31, с. 33-38]; [33, с. 21-22]

Тема 3. Інституціональні засади корпоративного управління

При вивченні теми студентам слід звернути увагу на законодавче забезпечення корпоративного управління в Україні, рівні правової бази функціонування корпорацій та забезпечення корпоративного управління. Розглянути Закони України «Про акціонерні товариства», «Про господарські товариства».

Студентам потрібно ознайомитися з міжнародними стандартами корпоративного управління та національними кодексами корпоративної поведінки. Розглянути класифікацію стандартів корпоративного управління. Опрацювати національні принципи (кодекси) корпоративного управління.

Важливо також зрозуміти, які елементи сучасних моделей корпоративного управління і як саме проявляються при формуванні інституційної моделі корпоративного управління в Україні.

Рекомендована для вивчення теми література:

[8, с. 40-70]; [28, с. 33-34]; [29, с. 93-102]

Тема 4. Організаційні елементи корпоративного управління

При вивченні теми необхідно охарактеризувати структуру корпоративного управління, передумови успішного розвитку корпорації й досягнення її фінансової стабільності. Ознайомитися з трирівневою та дворівневою структурою корпоративного управління.

Загальні збори акціонерів: компетенції та порядок проведення. Питання, що належать до виключної компетенції загальних зборів акціонерів: організаційні, майнові, змішані. Причини скликання позачергових зборів акціонерів.

Організація роботи наглядової ради корпорації. Питання, що належать до виключної компетенції наглядової ради корпорації. Порядок формування наглядової ради.

Виконавчі органи корпорації, їх види та компетенції. Корпоративний секретар та його функції в системі корпоративного управління.

Рекомендована для вивчення теми література:

[13, с. 256-274]; [27, с. 85-103]; [28, с. 63-79]; [29, с. 49-74; 120-126]; [33, с. 77- 97]

Змістовий модуль 2. Механізми корпоративного управління та ефективність діяльності корпоративних структур

Тема 5. Механізми корпоративного управління

Темою передбачено ознайомлення студентів з побудовою системи внутрішньокорпоративного управління. Слід засвоїти чинники, що впливають на формування системи внутрішньокорпоративного управління, її винагороди і дивіденди.

Важливим питанням теми є корпоративний контроль. Студентам потрібно засвоїти структуру внутрішнього корпоративного контролю, його об'єкти. Вміти охарактеризувати органи управління корпорацією, які здійснюють внутрішній контроль.

Увагу слід приділити питанням корпоративної культури й корпоративної етики. Ознайомитися з рівнями корпоративної культури, її основними елементами, а також системою корпоративної етики в корпораціях.

Рекомендована для вивчення теми література:

[13, с. 138-142; 298-316]; [14, с. 203-209; 255-262]; [27, с. 104-133]; [28, с. 192-233]; [29, с. 151-155]; [31, с. 152-161]; [33, с. 65-73];

Тема 6. Інформаційна система корпорації

Вивчення теми студентами передбачає розгляд поняття і принципів розкриття інформації. Студенти мають засвоїти, яка інформація підлягає обов'язковому оприлюдненню, а яка є з обмеженим доступом: конфіденційна інформація, таємна інформація, службова інформація. Також вміти охарактеризувати принципи розкриття інформації про корпорацію.

При вивченні теми увагу слід також звернути на корпоративні комунікації. Зовнішні та внутрішні корпоративні комунікації. Напрямки поширення зовнішніх корпоративних комунікацій. Завдання та інструменти внутрішніх корпоративних комунікацій.

Ознайомитися з вітчизняною та зарубіжною практикою розкриття інформації.

Рекомендована для вивчення теми література:

[27, с. 250-265]; [28, с. 178-190]; [33, с. 1123-132]

Тема 7. Корпоративна соціальна відповідальність

Вивчення теми передбачає розгляд сутності та складових елементів корпоративної соціальної відповідальності, рівнів її впровадження. Студенти мають ознайомитися з теоріями «корпоративного егоїзму», «корпоративного альтруїзму» та «розумного егоїзму» корпорації, застосуванням концепції «стейкхолдерів».

Студентам при засвоєнні теми увагу слід приділити принципам корпоративної соціальної відповідальності та критеріям її дотримання в корпорації.

Базові принципи Глобального договору ООН в системі корпоративної соціальної відповідальності. Напрями взаємодії корпорації з групами зацікавлених сторін в рамках реалізації політики корпоративної соціальної відповідальності.

Важливо засвоїти показники оцінки корпоративної соціальної відповідальності. Індексний метод оцінювання корпоративної соціальної відповідальності. Показники обсягу та структури соціальних інвестицій. Показники оцінки корпоративної соціальної відповідальності за критерієм соціальних витрат.

Охарактеризувати механізм управління корпоративною соціальною відповідальністю. Цикл управління корпоративною соціальною відповідальністю.

Рекомендована для вивчення теми література:
[45]; [47]; [50]

Тема 8. Злиття і поглинання як форма корпоративного управління

При вивченні теми студентам доречно спершу засвоїти види і мотиви злиття та поглинання. Знати класифікацію процесів злиття і поглинання за характером інтеграції компаній, за національною приналежністю поєднаних компаній, за відношенням компаній до процесів злиття та поглинання. Внутрішні та зовнішні мотиваційні чинники злиття чи поглинання.

Охарактеризувати ринок злиття і поглинання. Чинники, які негативно впливають на динаміку і розвиток процесів злиття і поглинання в Україні. Рейдерство як незаконний метод поглинання акціонерних товариств в Україні.

Слід розглянути світові тенденції корпоративного злиття і поглинання. Напрямки державного контролю за процесами злиття і поглинання в розвинених країнах. Механізми і структурні особливості міжнародних злиттів і поглинань. Корпоративне право: злиття і поглинання.

Рекомендована для вивчення теми література:
[19, с. 96-138]; [27, с. 65-69]; [33, с. 112-116]

Тема 9. Ефективність та якість корпоративного управління

Ознайомлення з критеріями ефективності корпоративного управління, факторами впливу на ефективність корпоративного управління.

Характеристика критеріїв якості корпоративного управління. Система показників оцінки якості корпоративного управління: показники, що відображають ступінь дотримання в компанії принципів корпоративного управління; показники, що характеризують результати фінансово-господарської діяльності компанії; показники, що відображають ризики корпоративного управління.

Організаційна ефективність корпоративного управління.

Рекомендована для вивчення теми література:

[14, с. 200-209]; [19, с. 450-490]; [29, с. 349-362]; [31, с. 164-166]

Тема 10. Корпоративне управління та інвестиційний процес

Студенти мають усвідомлювати корпоративне управління як важливий фактор інвестицій і економічного зростання. Важливо засвоїти основні стадії інвестиційного процесу.

Планування та реалізація інвестиційних рішень на рівні корпорацій. Внутрішні та зовнішні джерела фінансування проєктів. Класифікація типів капіталовкладень.

Особливості стратегічного інвестиційного планування. Дворівневе та трирівневе корпоративне планування.

Прийняття і реалізація інвестиційних рішень. Фактори, що впливають на пропозицію про капітальні вкладення.

Типи планування і інвестиційні обмеження. Концесійні форми взаємодії держави і корпорацій в інвестиційному процесі. Фондовий ринок.

Рекомендована для вивчення теми література:

[27, с. 174-201]; [28, с. 139-164; 119-137]

Тема 11. Управління державними корпоративними правами

Вивчення теми передбачає ознайомлення студентів з корпоративним сектором держави та його структурою, державним управлінням корпоративними правами.

Фонд державного майна України в системі управління державними корпоративними правами. Основні завдання та функції Фонду державного майна України. Нормативно-правові акти, що регламентують повноваження Фонду державного майна України щодо участі у процедурах банкрутства підприємств-боржників.

Механізм управління державними корпоративними правами. Суб'єкти управління корпоративними правами держави.

Оцінювання ефективності управління державними корпоративними правами. Соціально-економічні та фінансово-господарські показники оцінки діяльності акціонерного товариства з корпоративними правами держави.

Рекомендована для вивчення теми література:

[13, с. 195-202; 208-224]; [27, с. 233-249]; [28, с. 166-177]; [31, с. 81-90]

Тема 12. Цінні папери та їх роль у корпоративному управлінні

Студентам важливо засвоїти роль цінних паперів у корпоративному управлінні. Потрібно ознайомитись з різновидами цінних паперів акціонерного товариства, особливостями формування ринку акцій, простими та привілейованими акціями, корпоративними облігаціями.

Цінні папери та їх класифікація. Документарні та бездокументарні цінні папери. Іменні цінні папери. Особливості цінних паперів на пред'явника. Види цінних паперів: акції; облігації внутрішніх і зовнішніх державних позик; облігації місцевих позик; облігації підприємств; казначейські зобов'язання; ощадні сертифікати; інвестиційні сертифікати; векселі; приватизаційні папери.

Емісія цінних паперів. Види професійної діяльності на фондовому ринку.

Набуття права власності на акції. Реєстр акціонерів.

Рекомендована для вивчення теми література:

[13, с. 179-183; 225-238]; [14, с. 234-244]; [27, с. 136-153]; [28, с. 102-118];
[29, с. 194-202]; [31, с. 69-71;]; [33, с. 158-162]

ТЕМАТИКА І ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1 (2 год)

Тема 1. Корпоративне управління як фактор розвитку економіки

Мета: засвоїти основні поняття та визначення в галузі корпоративного управління, дослідити особливості формування системи корпоративного управління.

Питання для обговорення:

1. Корпоративна діяльність та розвиток корпоративних об'єднань.
2. Корпоративні відносини та корпоративні інтереси.
3. Формування системи корпоративного управління: сутність, цілі, завдання, принципи.
4. Міжгалузеві особливості систем корпоративного управління.

Література:

[8, с. 6-17]; [13, с. 13-102]; [14, с. 46-79]; [28, с. 9-33]; [29, с. 11-92]; [31, с. 10-32]; [33, с. 10-20]

Практичне заняття № 2 (2 год)

Тема 2. Концепції та моделі корпоративного управління

Мета: ознайомитись з основними концепціями управління акціонерними товариствами, здійснити порівняльний аналіз моделей корпоративного управління та виявити особливості вітчизняної моделі КУ.

Питання для обговорення:

1. Концепції управління акціонерними товариствами.
2. Учасники процесу корпоративного управління.
3. Поняття моделі корпоративного управління.
4. Моделі корпоративного управління.
5. Порівняльний аналіз моделей корпоративного управління.
6. Формування української моделі корпоративного управління.

Література:

[8, с. 17-39]; [13, с. 115-138]; [14, с. 81-120]; [28, с. 34-42]; [29, с. 104-117]; [31, с. 33-38]; [33, с. 21-22]

Практичне заняття № 3

Тема 3. Інституціональні засади корпоративного управління (1 год.)

Мета: засвоїти основні положення законодавчого забезпечення корпоративного управління в Україні та ознайомитись з міжнародними стандартами в даній галузі.

Питання для обговорення:

1. Законодавче забезпечення корпоративного управління в Україні.
2. Міжнародні стандарти корпоративного управління та національні кодекси корпоративної поведінки.
3. Сучасні моделі корпоративного управління.

Література:

[8, с. 40-70]; [28, с. 33-34]; [29, с. 93-102]

Тема 4. Організаційні елементи корпоративного управління (1 год.)

Мета: зрозуміти закономірності функціонування основних організаційних елементів корпоративного управління

Питання для обговорення:

1. Структура корпоративного управління.
2. Загальні збори акціонерів: компетенції та порядок проведення.
3. Організація роботи наглядової ради корпорації.
4. Виконавчі органи корпорації, їх види та компетенції.
5. Корпоративний секретар та його функції в системі корпоративного управління.

Література:

[13, с. 256-274]; [27, с. 85-103]; [28, с. 63-79]; [29, с. 49-74; 120-126]; [33, с. 77- 97]

Практичне заняття № 4

Тема 5. Механізми корпоративного управління (1 год.)

Мета: засвоїти процедуру побудови системи внутрішньокорпоративного управління, визначити роль і місце корпоративної культури і етики в механізмі корпоративного управління.

Питання для обговорення:

1. Побудова системи внутрішньокорпоративного управління. Винагороди і дивіденди.
2. Корпоративний контроль.
3. Корпоративна культура і корпоративна етика.

Література:

[13, с. 138-142; 298-316]; [14, с. 203-209; 255-262]; [27, с. 104-133]; [28, с. 192-233]; [29, с. 151-155]; [31, с. 152-161]; [33, с. 65-73];

Тема 6. Інформаційна система корпорації (1 год.)

Мета: опанувати основи побудови інформаційної системи корпорації, засвоїти основні поняття та принципи розкриття інформації; дослідити практику розкриття інформації на прикладі конкретних корпорацій.

Питання для обговорення:

1. Поняття та принципи розкриття інформації.
2. Корпоративні комунікації.
3. Вітчизняна та зарубіжна практика розкриття інформації.

Література:

[27, с. 250-265]; [28, с. 178-190]; [33, с. 1123-132]

Практичне заняття № 5

Тема 7. Корпоративна соціальна відповідальність (1 год.)

Мета: засвоїти поняття корпоративної соціальної відповідальності: її складові елементи, принципи та рівні впровадження на підприємстві; ознайомитись з системою показників з оцінювання корпоративної соціальної відповідальності та особливостями формування механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю.

Питання для обговорення:

1. Сутність та складові елементи корпоративної соціальної відповідальності, рівні її впровадження.

2. Принципи корпоративної соціальної відповідальності та критерії її дотримання в корпорації.
3. Показники оцінки корпоративної соціальної відповідальності.
4. Механізм управління корпоративною соціальною відповідальністю.

Література:
[45]; [47]; [50]

Тема 8. Злиття і поглинання як форма корпоративного управління (1 год.)

Мета: з'ясувати види і мотиви злиття та поглинання, дослідити світові тенденції корпоративного злиття і поглинання та ознайомитись з основними положеннями корпоративного права в даній галузі.

Питання для обговорення:

1. Види і мотиви злиття та поглинання.
2. Ринок злиття і поглинання.
3. Світові тенденції корпоративного злиття і поглинання.
4. Корпоративне право: злиття і поглинання.

Література:
[19, с. 96-138]; [27, с. 65-69]; [33, с. 112-116]

Практичне заняття № 6

Тема 9. Ефективність та якість корпоративного управління (2 год.)

Мета: дослідити фактори впливу на ефективність корпоративного управління та ознайомитись з критеріями якості корпоративного управління; ознайомитись з системою показників оцінки якості корпоративного управління.

Питання для обговорення:

1. Стандарти корпоративного управління.
2. Фактори впливу на ефективність корпоративного управління.
3. Критерії якості корпоративного управління.
4. Система показників оцінки якості корпоративного управління.

Література:

[14, с. 200-209]; [19, с. 450-490]; [29, с. 349-362]; [31, с. 164-166]

Практичне заняття № 7

Тема 10. Корпоративне управління та інвестиційний процес (1 год.)

Мета: з'ясувати специфічні особливості інвестиційного процесу на рівні корпорацій; дослідити концесійні форми взаємодії держави і корпорацій в інвестиційному процесі.

Питання для обговорення:

1. Корпоративне управління як важливий фактор інвестицій і економічного зростання
2. Планування та реалізація інвестиційних рішень на рівні корпорацій.
3. Особливості стратегічного інвестиційного планування.
4. Прийняття і реалізація інвестиційних рішень.
5. Концесійні форми взаємодії держави і корпорацій в інвестиційному процесі.

Література:

[27, с. 174-201]; [28, с. 139-164; 119-137]; [45]

Тема 11. Управління державними корпоративними правами (1 год.)

Мета: ознайомитись з особливостями роботи корпоративного сектору держави, визначити місце і роль Фонду державного майна України в системі управління державними корпоративними правами.

Питання для обговорення:

1. Корпоративний сектор держави та його структура.
2. Фонд державного майна України в системі управління державними корпоративними правами.
3. Механізм управління державними корпоративними правами.
4. Оцінювання ефективності управління корпоративними правами держави.

Література:

[13, с. 195-202; 208-224]; [27, с. 233-249]; [28, с. 166-177]; [31, с. 81-90]

Практичне заняття № 8

Тема 12. Цінні папери та їх роль у корпоративному управлінні (1 год.)

***Мета:** засвоїти особливості основних видів цінних паперів та з'ясувати їх роль у корпоративному управлінні; ознайомитись з процедурою емісії цінних паперів та правилами набуття прав власності на акції.*

Питання для обговорення:

1. Цінні папери акціонерного товариства.
2. Цінні папери та їх класифікація.
3. Емісія цінних паперів.
4. Набуття права власності на акції.
5. Реєстр акціонерів.

Література:

[13, с. 179-183; 225-238]; [14, с. 234-244]; [27, с. 136-153]; [28, с. 102-118]; [29, с. 194-202]; [31, с. 69-71;]; [33, с. 158-162]

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Корпоративна діяльність та розвиток корпоративних об'єднань.
2. Корпоративні відносини та корпоративні інтереси.
3. Суб'єкти та об'єкти корпоративного управління.
4. Формування системи корпоративного управління: сутність, цілі, завдання.
5. Концепції співучасників та агентська управління акціонерними товариствами.
6. Особливості англо-американської моделі корпоративного управління.
7. Особливості німецької моделі корпоративного управління.
8. Особливості азіатської (японської) моделі корпоративного управління.
9. Сімейна модель корпоративного управління.
10. Порівняльний аналіз моделей корпоративного управління.
11. Формування української моделі корпоративного управління.
12. Законодавче забезпечення корпоративного управління в Україні.
13. Міжнародні стандарти корпоративного управління та національні кодекси корпоративної поведінки.
14. Сучасні моделі корпоративного управління. Інсайдерська та аутсайдерська системи управління.
15. Структура корпоративного управління.
16. Загальні збори акціонерів: компетенції та порядок проведення.
17. Організація роботи наглядової ради корпорації.
18. Виконавчі органи корпорації, їх види та компетенції.
19. Корпоративний секретар та його функції в системі корпоративного управління.
20. Побудова системи внутрішньокорпоративного управління. Винагороди і дивіденди.
21. Корпоративний контроль.
22. Корпоративна культура і корпоративна етика.
23. Поняття та принципи розкриття інформації.
24. Корпоративні комунікації.
25. Вітчизняна та зарубіжна практика розкриття інформації.
26. Сутність та складові елементи корпоративної соціальної відповідальності, рівні її впровадження.
27. Принципи корпоративної соціальної відповідальності та критерії її дотримання в корпорації.
28. Показники оцінки корпоративної соціальної відповідальності.
29. Механізм управління корпоративною соціальною відповідальністю.
30. Види і мотиви злиття та поглинання.
31. Класифікація процесів злиття і поглинання
32. Ринок злиття і поглинання.
33. Світові тенденції корпоративного злиття і поглинання.
34. Напрямки державного контролю за процесами злиття і поглинання в розвинених країнах.
35. Корпоративне право: злиття і поглинання.

36. Фактори впливу на ефективність корпоративного управління.
37. Критерії якості корпоративного управління.
38. Фактори впливу на ефективність корпоративного управління.
39. Система показників оцінки якості корпоративного управління: показники, що відображають ступінь дотримання в компанії принципів корпоративного управління;
40. Система показників оцінки якості корпоративного управління: показники, що характеризують результати фінансово-господарської діяльності компанії.
41. Система показників оцінки якості корпоративного управління: показники, що відображають ризики корпоративного управління.
42. Організаційна ефективність корпоративного управління.
43. Корпоративне управління як важливий фактор інвестицій і економічного зростання
44. Планування та реалізація інвестиційних рішень на рівні корпорацій.
45. Внутрішні та зовнішні джерела фінансування інвестиційних проектів корпорацій.
46. Особливості стратегічного інвестиційного планування корпорації.
47. Прийняття і реалізація інвестиційних рішень корпорацією.
48. Концесійні форми взаємодії держави і корпорацій в інвестиційному процесі.
49. Корпоративний сектор держави та його структура.
50. Фонд державного майна України в системі управління державними корпоративними правами.
51. Механізм управління державними корпоративними правами.
52. Оцінювання ефективності управління корпоративними правами держави.
53. Цінні папери акціонерного товариства.
54. Особливості формування ринку акцій.
55. Прості та привілейовані акції.
56. Корпоративні облігації.
57. Цінні папери та їх класифікація.
58. Емісія цінних паперів.
59. Набуття права власності на акції.
60. Реєстр акціонерів.

ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ

Підсумковий бал (за 100- бальною шкалою) з дисципліни “Корпоративне управління” визначають як середньозважену величину залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту*:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контр. робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПЗ, враховуючи поточне опитування)	Заліковий модуль 4 Іспит	Разом
20%	20%	20%	40	100
тиждень (8)	тиждень (17)	тиждень (17)		

*Відповідно до наказу ТНЕУ від 06.07.2015 р. , № 400

Шкала оцінювання

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов’язковим повторним курсом)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Вакульчик О.М. Корпоративне управління: економіко-аналітичний аспект / О. М. Вакульчик. – Дніпропетровськ: Пороги, 2003. –257 с.
2. Вінник О. Акціонерне право: Навч. посіб. для вищих навч. закл. / О. Вінник, В. Щербина. - Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. —К. : Атіка, 2000. —543с.
3. Волик І. М. Український вибір моделі корпоративного управління [Електронний ресурс] / І. М. Волик // Економічні науки. –2006. –Режим доступу: http://www.rusnauka.com/NIEK_2006/Economics/17511.doc.htm
4. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 року N 436-IV.// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, N 18, N 19-20, N 21-22, ст.144.
5. Девіс Стівен М. Боротьба за вдосконалення всесвітнього корпоративного управління / М. Девіс Стівен // Економічні реформи сьогодні. –1999. -No 25. –С. 6-11.
6. Демб Ада. Корпоративне управління / Ада Демб, Фрідріх Нойбауер. –К.: Основи, 1997.
7. Дмитриева Е.А. Проблемы развития фондового рынка в Украине / Е.А. Дмитриева, С.Ю. Панкова // Вісник СевДТУ. Економіка і фінанси : зб. наук. праць. –Севастополь, 2008. –Вип. 92. –С. 49–54.
8. Довгань Л. Є., Корпоративне управління. Навчальний посібник./ Л. Є. Довгань, В. В. Пастухова, Л. М. Савчук –К.: Кондор, 2007. –180 с.
9. Долішній М. Актуальні завдання регіональної політики України в сучасних умовах / М. Долішній // Регіональна економіка: Науково-практичний журнал. —2004. —No 3. —С. 16–32.
10. Дяченко Т. О. Сучасні проблеми корпоративного управління в Україні / Т. О. Дяченко // Формування ринкових відносин в Україні. –2007. –No 6 (73) –С. 71-75.
11. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств: Навчальний посібник. / Л. М.Чепурда, С. С. Беляева, М. В. Плахотнікова та ін. Під заг. ред. Л. М. Чепурди —К.: ВД «Професіонал», 2005. —272 с.
12. Євтушевський В. А. Основи корпоративного управління : навч. посібник / В. А. Євтушевський. – К. : Знання-Прес, 2002. – 317 с.
13. Євтушевський В. А. Корпоративне управління : підручник / В. А. Євтушевський. – К. : Знання, 2006. – 406 с.
14. Євтушевський В.А. Стратегія корпоративного управління / В.А. Євтушевський, К. В. Ковальська, Н. В. Бутенко – К.: Знання, 2007.–287 с.
15. Загородній А. Акції. Акціонерні товариства: Термінологічний словник / А. Загородній, Г. Вознюк. —К. : Кондор, 2007. —84с.
16. Задихайло Д. В. Корпоративне управління : Навчальний посібник / Д. В. Задихайло, О. Р. Кібенко, Г. В. Назарова. – Харків : Еспада, 2003. – 688 с.
17. Иванов И. Н. Менеджмент корпорации: Учебник. / И. Н. Иванов. — М.: ИНФРА-М, 2004. — 368 с. — (Высшее образование).

- 18.Иванов Ю. В. Слияния, поглощение и разделение компаний: стратегия и тактика трансформации бизнеса / Ю. В. Иванов. — М.: Альпина Паблицер, 2001. — 244с.
19. Ігнатієва І. А. Корпоративне управління: підручник / І.А. Ігнатієва, О. І. Агафонова – К. : „Центр учбової літератури”, 2013. – 600 с.
- 20.Кибенко Е. Р. Корпоративное право Украины : учебное пособие / Е. Р. Кибенко. – Харьков : Эспада, 2001. – 288 с.
- 21.Козаченко Г. В. Корпоративне управління : підручник для вузів / Г. В. Козаченко, А. Е. Воронкова. – К. : Лібра, 2004. – 368 с.
- 22.Козаченко Г. В. Основи корпоративного управління : навч. посібник / Козаченко Г. В., Воронкова А. Е., Коренев Е. Н. – Луганськ : Вид. СНУ, 2001. – 480 с.
- 23.Кондратьев В. Б. Корпоративное управление и инвестиционный процесс / В.Б. Кондратьев. - М.: Наука, 2003.– с.45-54.
- 24.Косенчук В. Переважні права в корпоративних правовідносинах / В. Косенчук // Юридичний журнал. 2008. № 10(76). С. 94-99.
- 25.Коупленд Т. Стоимость компаний. Оценка и управление / Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Муррин. – М., 2003.
- 26.Курс корпоративного управління для економічних, юридичних факультетів та факультетів фінансів і менеджменту вищих учбових закладів: Збірник програм. Проект USAID «Міжнародні стандарти бізнесу та Корпоративне управління», Харків, 2003. – 68 с.
- 27.Мальська М. П. Корпоративне управління: теорія та практика / М. П. Мальська, Н. Л. Мандюк, Ю. С. Занько. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 360 с.
- 28.Мальська М. П. Корпоративне управління: підручник / М. П. Мальська, Н. Л. Мандюк, Ю. С. Занько. – К.: Знання, 2012. – 348 с.
- 29.Мостенська Т. Л. Корпоративне управління: підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Т. Л. Мостенська, В. О. Новак, М. Г. Луцький, Ю. Г. Симоненко. – К.: Каравела; Піча Ю.В., 2008. – 384 с.
- 30.Назарова Г. В. Організаційні структури управління корпораціями / Г. В. Назарова. – Харків: Вид.ХДЕУ, 2004. – 408 с.
- 31.Небава М. І. Теорія корпоративного управління: вузлові питання : навч. посібник / М. І. Небава. – К. : Центр навч. літ-ри, 2004. – 295 с.
- 32.Орехов С. А. Современное корпоративное управление: проблемы теории и практики / С. А. Орехов, В. А. Селезнев. – М.: ООО «Маркет ДС Корпорейшн», 2004. – 246 с. – (Академическая серия).
- 33.Орлова Н. С. Корпоративне управління (у схемах і таблицях): Навчальний посібник / Н. С. Орлова. – Магнолія 2006, 2010. – 209 с.
34. Принципи корпоративного управління України. – К. : ДКЦПФР, 2008. – 35 с.
- 35.Річний огляд діяльності відкритих ІСІ в Україні 2008 рік [Електронний ресурс] / Українська асоціація інвестиційного бізнесу. –2009. –Режим доступу: [http:// fundstore.com.ua/ru/analyst/?n_id=100&cid35](http://fundstore.com.ua/ru/analyst/?n_id=100&cid35).

36. Рынок ценных бумаг и его финансовые институты: Учебное пособие / Под ред. В.С. Торкановского. – СПб: АО «Комплект», 2004.
37. Сохацька М. О. Корпоративне управління в Україні: теоретико-методологічні аспекти. Монографія / О. М. Сохацька, Н. П. Тарнавська, А. М. Тибінь, О. А. Устенко, С. П. Черчинець, З. І. Домбровський та ін. (12 авторів). – Тернопіль, Економічна думка, 2007. – 359 с.
38. Черченлова Л. В. Теоретично-методологічні аспекти корпоративного управління. / Л. В. Черченлова // Проблеми й перспективи розвитку співробітництва між країнами Південно-Східної Європи в рамках ОЧЕС та ГУАМ. Збірник наукових праць. – Севастополь-Донецьк: ДонНУ, РФ НИСИ в м. Донецьку, 2009. – 856 с.
39. Чернявський А. Д. Корпоративне управління: Навчальний посібник / А. Д. Чернявський, В. В. Кобржицький. – К.: МАУП, 2006. – 208 с.
40. Шкільняк М. М. Акціонерні товариства та їх розвиток в сучасних умовах / М. М. Шкільняк. – Тернопіль : Економічна думка, 2000. – 43с.
41. Штерн Т. Ю. Корпоративне управління : навч. посібник для студентів спеціальності 8.050201 «Менеджмент організацій» / Т. Ю. Штерн. – Харків : ХНАМТ, 2009. – 278 с.

ДОДАТКОВА:

42. Бойко Є. В. Корпоративна культура як основа ефективного управління підприємством / Є. В. Бойко // Актуальні проблеми економіки: Наук. Економічний журнал – Київ: ВНЗ – НАУ, 2003. – № 4.
43. Вінник О. Г. Господарські товариства і виробничі кооперативи: правове становище / О. Г. Вінник. – К.: Знання, 2001. – 308с.
44. Волощенко Л. М. Актуальні проблеми розвитку посередництва на фінансовому ринку України / Л. М. Волощенко, Л. В. Козина // Економічний простір. – 2009. – № 21. – С. 199–205.
45. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки): монографія / О. Ф. Новікова, М. Є. Дейч, О. В. Панькова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2013. – 296 с.
46. Килячков А. Корпоративное управление как фактор привлечения и защиты инвестиций / А. Килячков // Рынок ценных бумаг. – 2003. – № 4. – С. 50–53.
47. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г.; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К.: ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с.
48. Корпоративное право Великобритании. Законодательство. Прецеденты. Комментарии / Е. Р. Кибенко. – Киев: Юстиниан, 2003. – 386 с.

49. Корпоративное управление: обеспечение и защита права акционеров на информацию (российский и англо-американский опыт) / Р. С. Кравченко. – М.: Спарк, 2002. – 112 с.
50. Левицька Є. Г. Методичний підхід до розробки програми соціально відповідального управління підприємства сфери послуг [Текст] / Є. Г. Левицька // Сталий розвиток економіки: всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – №2. – С. 212–216.
51. Луць В. Акціонерне право: Навч. посібник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / Луць В., Сивий Р., Яворська О.В. та ін. / за ред. В. Луць, О. Крупчан. – К.: ВД "Ін Юре", 2004. – 256с.
52. Луцький М.Г. Специфічні особливості управління міжнародними корпораціями / М.Г. Луцький // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 6 (73)
53. Механізм державного регулювання корпоративних відносин в Україні / Н. С. Орлова, С. С. Настюк // Теорія та практика державного управління. – вип. 2(25). – Х., 2009. – с. 1–7.
54. Правовое регулирование холдинговых объединений. Учебно-методическое пособие / И. С. Шиткина. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 264 с.
55. Приходина Ю. А. От качества корпоративного управления – к инвестиционной привлекательности компаний / Ю. А. Приходина // Право и экономика. – 2003. – № 5. – С. 35–41.
56. Тихомиров Ю. Корпоративное управление. Правовые аспекты / Ю. Тихомиров // Право и экономика. – М.: Юрид. Дом «Юстицинформ». – 2003. – № 3. – С. 18–21.
57. Управління капіталом підприємств / Під загальною редакцією д. е. н., професора Богачова С. В. // Макіївка: Дон ДАБА. – 2006. – 130 с.
58. Харригтон Дж. Управление качеством в американских корпорациях / Дж. Харригтон. – М.: Экономика, 1990. – 272с.
59. Холдинги: правовое регулирование и корпоративное управление. Научно-практическое издание / И.С. Шиткина. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 648 с.
60. Холт К. Европейское корпоративное право и немецкое законодательство / К. Холт // Корпоративный юрист. – 2006. – № 7. – С. 30–33.
61. Цікало В. І. Правова природа корпоративного правовідношення / В. І. Цікало // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 4. – С. 157–165.
62. Шарп У. Инвестиции / У. Ф. Шарп, Г. Дж. Александер, Дж. Бейли. – М., 2004.
63. Щербина В. С. Правова природа корпоративних відносин / В. С. Щербина // Українське комерційне право. – 2006. – № 7. – С. 10–14.
64. Perridon L. Finanzwirtschaft der Unternehmung / L. Perridon, M. Steiner. – Munchen, 2004.

ЗМІСТ

Вступ. Анотація дисципліни.....	3
Опис дисципліни „Корпоративне управління”.....	4
Компетентності та результати вивчення дисципліни	5
Завдання лекційних і практичних занять.....	6
Структура залікового кредиту.....	7
Рекомендації при опрацюванні тем дисципліни „Корпоративне управління”	11
Тематика і плани практичних занять.....	18
Питання до іспиту	23
Підсумкове оцінювання знань з дисципліни	25
Рекомендована література.....	26